

درس اول

نکته ی اول : جمله

جمله: به کلمه یا گروهی از کلمات می گویند که دارای معنی کامل باشد و پیامی را از گوینده به شنونده یا از نویسنده به خواننده برساند .

مثال : دانه آرام بر زمین غلتید .

نکته ها :

۱- مهم ترین جزء جمله ، فعل است که معمولاً در آخر جمله می آید . مثل « غلتید » در جمله ی بالا .

۲- گاهی یک کلمه به تنهایی یک جمله به حساب می آید . مانند :

گفت : می خواهی آفتاب شوم

جمله اول جمله دوم جمله سوم

جمله ی اول و دوم تنها از یک کلمه (فعل) تشکیل شده اند .

۳- در شمارش تعداد جمله با جمله هایی روبه رو می شویم که بدون فعل هستند یعنی فعل در آن جمله ها ، حذف شده است . مانند :

ادب از که آموختی ؟ از بی ادبان

جمله اول جمله دوم

فعل جمله ی دوم (آموختم) حذف شده است یعنی در اصل چنین بوده است : از بی ادبان (آموختم)

۴- جمله از دو قسمت (نهاد و گزاره) تشکیل می شود .

مثل : شبنماز روی برگ گل برخاست

نهاد گزاره

راه شناخت تعداد جمله

۱- فعل های موجود در بیت یا عبارت ، یک جمله به حساب می آیند .

۲- فعل های حذف شده ، جزء جمله به حساب می آیند .

۳- شبه جمله ها (ندا و منادا -اصوات) یک جمله به حساب می آیند .

فعل های محذوف

گاهی فعل در جمله به خاطر وزن شعر یا زیبایی آهنگ نثر حذف می شود و ما از طریق معنی کردن جمله ، متوجه حذف آن می شویم .

مانند : هنر چشمه ی زاینده است و دولت پاینده.

جمله ی اول جمله ی دوم

در پایان جمله ی دوم فعل (است) حذف شده است .

شبه جمله

۱- ندا و منادا : به کلمه ای که مورد خطاب (ندا) قرار گیرد منادا می گویند .

مانند: خدایا ما را به راه راست هدایت کن

جمله ی اول (منادا) جمله ی دوم

نکته ها :

۱- نشانه های « ندا » عبارتند از « ای ، یا ، ایا و ا در آخر منادا » مانند :

ای خداین وصل را هجران مکن

حرف ندا و منادا

سعدیا مرد نکو نام نمیرد هرگز

منادا و الف در آخر سعدی حرف ندا

یا حسین ، لب تشنگان را دریاب

حرف ندا و منادا

ایاملک ایران بزی جاودان

حرف ندا و منادا

۲- گاهی نشانه های ندا از جمله حذف می شود .

مانند: زهره کتاب را بردار

توجه: منادا یک جمله محسوب می شود.

۳- اصوات (جمع صوت): گاهی برای حالت هایی مانند آرزو ، اندوه، شادی از کلمه هایی مانند : ای کاش ، افسوس ، آفرین ، درد ، دریغ ، دریغا، حیف ، اُوخ، آه ، و ... استفاده شود که معنای یک جمله کامل را بیان می کنند .

این کلمات در ظاهر ، یک جمله نیستند اما معنای یک جمله ی کامل را بیان می کنند . به همین سبب ، شبیه یک جمله هستند .

مانند: دردا و دریغا که در این بازی خونین بازیچه ی ایام دل آدمیان است

صوت صوت

توجه : شبه جمله ها نهاد و گزاره ندارند .

نکته دوم : تشخیص (شخصیت بخشی)

تشخیص: نسبت دادن ویژگی ها و رفتار انسان به غیر انسان را ، « تشخیص » می گوئیم . به آرایه ی تشخیص ، « آدم نمایی » ، « جان بخشی به اشیاء بی جان و شخصیت بخشی » هم می گویند .

شاعران و نویسندگان به یاری تخیل سازنده و قوی خود به عناصر بی جان طبیعت پرندگان ، گل ها و دیگر موجودات ، احساس و صفت بشری می بخشند و با خلق چنین تصویر نگاری ، نوشته های خود را هنری و ادبی می سازند .

به مثال زیر توجه کنید :

ابر می گیرد و می خندد از آن چمن

« خندیدن » و « گریستن » از ویژگی های انسانی است . گوینده برای تصویر آفرینی « بارش باران » و « رویش چمن و شکفتن گیاهان » از گریه ی ابر و خنده ی چمن بهره جسته است تا نوشته ی خود را ادبی و هنری کند .

نکته ی مهم : هر گاه بعد از نشانه ی ندا « ای » غیر انسان قرار گیرد اغلب آرایه ی تشخیص به وجود می آید .

مثل : « امشب ای ماه به درد دل من تسکینی » در این مصراع « ای ماه » آرایه ی تشخیص است .